

ОСОБЛИВОСТІ ПРОТІКАННЯ ВНУТРІШНЬООСОБИСТІСНИХ КОНФЛІКТІВ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Наталія Родчин.

IV курс, філософський факультет.

Науковий керівник – *Коропецька О.М.*,
кандидат психологічних наук, доцент.

Причини виникнення, динаміка розвитку та особливості протікання внутрішньоособистісних конфліктів у підлітковому віці були і залишаються сферою зацікавлення багатьох як зарубіжних (Е.Еріксон, К.Левін, А.Фрейд та ін.), так і вітчизняних (В.Маценко, В.Мерлін, А.Герлецька та ін.) вчених.

Причини виникнення внутрішніх конфліктів у підлітковому віці одні автори вбачають у зовнішніх умовах (М.Дойч, М.Шериф), інші – у внутрішніх протиріччях (Е.Еріксон, К.Хорні, З.Фрейд). Щодо впливу зовнішніх чинників, то Ф.Райс виділяє сім сторін суспільного життя, які найбільш сильно діють на сучасних підлітків: технологічні та соціальні зміни; урбанізація; меркантилізм та бідність; засоби масової інформації; соціальна та емоційна напруженість; негаразди в сім'ї; життєві події та пов'язані з ними стреси. До найбільш стресових подій підлітки відносять: смерть близьких; розлучення батьків; неуспішність у школі; проблеми з правоохоронними органами, з наркотиками, з друзями, зі здоров'ям [1, с.40].

Найгострішим внутрішнім протиріччям підліткового віку є суперечність між ставленням дитини до себе та ставленням до неї інших людей. Орієнтація одночасно на декількох значущих інших робить психологічну ситуацію підлітка внутрішньо конфліктною [2, с.175]. Г.Крайг зазначає, що важливою задачею розвитку у підлітковому віці є формування ідентичності, створення цілісного «Я». Е.Еріксон вважає, що цей процес пройде успішно за умови розв'язання низки внутрішньоособистісних конфліктів:

1. Часова перспектива чи розпливчате відчуття часу. Розв'язавши даний конфлікт підліток навчиться оцінювати та розподіляти свій час.

2. Впевненість у собі чи сором'язливість. Перш ніж виробиться впевненість, підліток проходить через період підвищеної уваги до себе та сором'язливості, у зв'язку зі своєю фізичною зовнішністю та відношеннями у соціумі.

3. Експериментування з різними ролями чи фіксація на одній ролі. Ідентичність формується тільки у тому випадку, коли підліток має можливість "приміряти" на себе різні соціальні ролі. Підлітки, з сильно розвинутими внутрішніми обмеженнями чи з почуттям вини, передчасно фіксуючись на якій-небудь одній ролі, так ніколи по-справжньому і не розуміють своєї сутності.

4. Навчання чи параліч трудової діяльності. Розв'язавши даний конфлікт, підліток обирає професійну діяльність у якій прагне і здатен досягнути успіху.

5. Сексуальна поляризація чи бісексуальна орієнтація. Формування однозначної ідентифікації з тією чи іншою статтю є основою для гетеросексуальних інтимних стосунків і чітко визначеної ідентичності.

6. Стосунки лідер/послідовник чи невизначеність авторитету. Розширюючи коло свого спілкування, підліток вчиться або виконувати обов'язки лідера, або слідувати за лідером.

7. Ідеологічна переконаність чи розмитість системи цінностей. Цей конфлікт тісно пов'язаний з усіма іншими, оскільки поведінка залежить від вибраної ідеології. Це процес "пошуку символу віри", адже підлітку важливо у щось вірити чи слідувати певним принципам.

Якщо підліток здатен успішно розв'язати перераховані конфлікти, то у нього формується зріла ідентичність. У деяких підлітків формується негативна ідентичність, яка не відповідає суспільним та культурним цінностям. Наслідками нерозв'язаних внутрішніх конфліктів у підлітків можуть бути антисуспільна поведінка, інфантилізм, депресія, низька самооцінка, вживання наркотиків чи самогубство. Підліток може замінити істинне самовизначення тимчасовою ідентичністю (наприклад, вибравши роль клоуна чи забіяки) чи створити беззмстовну ідентичність, яка проявляється у різних дивацтвах. На сучасному етапі найгостріше криза ідентичності проявляється у трьох сферах поведінки підлітків. Це: проблема вибору кар'єри; членство в групі ровесників; вживання алкоголю та наркотиків [3, с.244].

Г.Крайг виокремлює три групи факторів, які допомагають підліткам боротися з перехідними процесами цього періоду. По-перше, хороші стосунки з батьками та однолітками. По-друге, певна сфера компетентності чи майстерності (у спорті, музиці), може забезпечити підліткам основу для реальної впевненості в собі. По-третє, відповідальність за інших може допомогти визначити пріоритети та подолати життєві випробування [4, с.636].

Вивчення внутрішніх конфліктів ускладнюється через брак діагностичного інструментарію. На даний період внутрішньоособистісні конфлікти можуть бути діагностовані шляхом виявлення внутрішніх протиріч між різними сторонами "Я", особистісними мотивами, тенденціями (наприклад, методика Є.Фанталової, проєктивні методики – ТАТ, МАТ, тест Люшера, тест "Неіснуюча тварина", мотиваційний тест Х.Хекхаузена та ін.).

1. Райс Ф. Психология подросткового и юношеского возраста. – СПб.: Изд-во "Питер", 2000 – 624с.
2. Основи практичної психології / В. Панок, Т.Титаренко, Н. Челелева та ін.: Підручник. К.: Либідь, 1999. – 624с.

1. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности /Основные положения, исследования и применение). – СПб.: Изд-во “Питер”, 1999.– 608с.
4. Крайг Г. Психология развития. – СПб.: Изд-во “Питер”, 2000. – 992с.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ САМООЦІНКИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мар'яна Ткачук,

II курс, філософський факультет.

Науковий керівник – *Овсянецька Л.П.*,
кандидат психологічних наук, доцент.

Актуальність проблеми розвитку самооцінки, полягає в тому, що вона приймає безпосередню участь у формуванні особистості, а також здійснює прямий вплив на всі аспекти життєдіяльності людини.

Самооцінка – цінність, значущість, якою індивід наділяє себе в цілому і окремі сторони своєї особистості, діяльності, поведінки.

Дану проблему ми розглядаємо на рівні дошкільного віку (3-6 р.), оскільки в даному віковому періоді починає зароджуватися Я-концепція.

Основним новоутворенням дітей дошкільного віку є формування ієрархії мотивів, визначальним серед яких є прагнення до визнання і одобрення зі сторони дорослого, в результаті чого дитина надає велике значення оцінкам зі сторони дорослих.

Даний період характеризується тим, що дитина залежна від батьків як в економічному, фізичному, так і соціальному планах. Низька самооцінка формується, як правило, під впливом таких факторів:

- 1) Байдуже ставлення до дитини.
- 2) Перешкода з боку батьків до вияву дитячої активності та самостійності.
- 3) Прагнення батьків сформувати у дитини здатність до пристосовницької поведінки.
- 4) Надмірна оцінка з боку батьків.
- 5) Авторитарний стиль виховання, який призводить до формування у дитини сором'язливості, соціальної пасивності.
- 6) Ліберальний стиль виховання, оскільки у дитини починає виникати почуття незацікавленості в ній батьків.
- 7) Систематичні негативні висловлювання щодо здібностей, поведінки чи вмінь дитини.
- 8) Порівняння дитини з однолітками.
- 9) Занадто складні завдання, які дитина ще не здатна виконати.

Отже, як ми бачимо, якість взаємовідносин дитини з батьками є вирішальним фактором у формуванні самооцінки. Для того, щоб